

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-352-37>

УДК 657:004.8:004.738.5

JEL classification: M40, M41, M42, O33

МУЛИК Тетяна

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-1109-2265>

e-mail: mulyk_t_o@ukr.net

ДРИМАНОВА Людмила

Вінницький національний аграрний університет

<https://orcid.org/0000-0003-3854-1104>

e-mail: ldrimanova623@ukr.net

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ БУХГАЛТЕРІВ ТА АУДИТОРІВ ПІД ВПЛИВОМ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

У статті досліджено вплив цифровізації економіки та технологій штучного інтелекту на трансформацію професійних компетенцій бухгалтерів і аудиторів. Обґрунтовано, що глибока інтеграція інтелектуальних інформаційних систем у фінансово-облікову сферу зумовлює зміну змісту професійної діяльності — від виконання рутинних облікових процедур до здійснення аналітичної, консультативної та контрольної функцій. Встановлено, що автоматизація стандартних операцій, використання інструментів Big Data, RPA та цифрових платформ сприяють підвищенню оперативності обробки інформації, водночас актуалізуючи потребу у розвитку нових компетентностей, пов'язаних із аналізом даних, оцінюванням ризиків і валідацією алгоритмів. Визначено ключові напрями трансформації професійної ролі фахівців обліково-аналітичної та контрольної сфери, що охоплюють формування цифрової грамотності, розвиток аналітичного мислення, здатність до міждисциплінарної взаємодії та посилення етичної відповідальності в умовах використання автоматизованих рішень. Систематизовано співвідношення традиційних і новітніх компетенцій, що дозволило виокремити пріоритетні soft skills і digital skills, необхідні для забезпечення професійної релевантності в цифровому середовищі. Доведено, що сучасний бухгалтер і аудитор поступово трансформуються у фахівців аналітичного типу, які поєднують фінансову експертизу з IT-компетенціями та здатністю інтерпретувати результати роботи інтелектуальних систем. Обґрунтовано необхідність модернізації освітніх програм, запровадження концепції безперервного професійного розвитку та інтеграції цифрових дисциплін у систему підготовки кадрів. Зроблено висновок, що цифрова трансформація не усуває професію бухгалтера чи аудитора, а змінює її функціональну архітектуру, формуючи нову модель професійної ідентичності, орієнтовану на створення інформаційної цінності та підтримку стратегічного управління підприємством.

Ключові слова: штучний інтелект; цифрова трансформація; бухгалтерський облік; аудит; професійні компетенції; digital skills; soft skills; автоматизація обліку; аналітика даних; цифровий аудит; кібербезпека; професійна адаптація; безперервне навчання.

MULYK Tetiana, DRYMANOVA Liudmyla

Vinnitsia National Agrarian University

TRANSFORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF ACCOUNTANTS AND AUDITORS UNDER THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

The article examines the impact of economic digitalization and artificial intelligence technologies on the transformation of the professional competencies of accountants and auditors. It is substantiated that the deep integration of intelligent information systems into the financial and accounting sphere leads to a shift in the content of professional activity—from performing routine accounting procedures to carrying out analytical, advisory, and control functions. It is established that the automation of standard operations, the use of Big Data tools, RPA, and digital platforms enhance the efficiency of information processing while simultaneously actualizing the need to develop new competencies related to data analysis, risk assessment, and algorithm validation. The key directions of transformation in the professional role of specialists in the accounting, analytical, and control fields are identified, including the development of digital literacy, analytical thinking, the ability for interdisciplinary interaction, and the strengthening of ethical responsibility in the context of automated decision-making. The relationship between traditional and emerging competencies is systematized, which made it possible to distinguish priority soft skills and digital skills required to ensure professional relevance in a digital environment. It is demonstrated that modern accountants and auditors are gradually transforming into analytical-type professionals who combine financial expertise with IT competencies and the ability to interpret the outputs of intelligent systems. The necessity of modernizing educational programs, introducing the concept of continuous professional development, and integrating digital disciplines into the personnel training system is substantiated. It is concluded that digital transformation does not eliminate the accounting or auditing profession but reshapes its functional architecture, forming a new model of professional identity oriented toward creating informational value and supporting the strategic management of enterprises.

Keywords: artificial intelligence; digital transformation; accounting; auditing; professional competencies; digital skills; soft skills; accounting automation; data analytics; digital audit; cybersecurity; professional adaptation; lifelong learning.

Стаття надійшла до редакції / Received 30.01.2026

Прийнята до друку / Accepted 14.03.2026

Опубліковано / Published 31.03.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Мулик Тетяна, Дриманова Людмила

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стрімкий розвиток цифрових технологій та інтеграція інструментів штучного інтелекту (ШІ) в економічну площину зумовлюють фундаментальні зміни в архітектурі обліково-аналітичних та контрольних процесів. Традиційна парадигма функціонування бухгалтерської та аудиторської професій, яка десятиліттями базувалася на рутинному зборі, реєстрації та перевірці первинних даних, наразі трансформується під тиском інтелектуальної автоматизації.

Проблема полягає у виникненні суттєвого розриву між наявним рівнем кваліфікації фахівців та новими вимогами ринку праці, де алгоритми машинного навчання та нейромережі здатні виконувати технічні операції з вищою точністю та швидкістю, ніж людина. Це ставить під загрозу актуальність традиційних компетенцій і вимагає переосмислення професійного профілю бухгалтера та аудитора.

Зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями обумовлений декількома аспектами: по-перше це стратегічна адаптація професії (дослідження трансформації компетенцій є критично важливим для розробки нових професійних стандартів та освітніх програм, які б відповідали запитам цифрової економіки); по-друге це підвищення якості аудиту та звітності (використання ШІ дозволяє перейти від вибіркового контролю до суцільного аналізу великих масивів даних (Big Data), що мінімізує ризики фальсифікацій та помилок, проте вимагає від фахівця навичок інтерпретації складних алгоритмічних висновків); по-третє це економічна безпека та ефективність (автоматизація рутинних завдань вивільняє інтелектуальний ресурс для стратегічного консалтингу, фінансового прогнозування та управління ризиками, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність суб'єктів господарювання; по-четверте це інституційна трансформація (науковий аналіз впливу ШІ на професійну етику, скептицизм та судження аудитора є необхідним для оновлення нормативно-правової бази, що регулює сферу обліку та аудиту в умовах цифровізації).

Таким чином, розв'язання питання трансформації компетенцій є не лише теоретичним завданням, а й практичною необхідністю для забезпечення життєздатності професії в умовах Четвертої промислової революції (Industry 4.0).

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання цифровізації обліку та впровадження штучного інтелекту в аудиторську діяльність перебуває у центрі уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Проблема трансформації професії розглядається з різних ракурсів: від техніко-технологічного до етико-філософського.

Значний внесок у дослідження впливу цифрових технологій, і зокрема ШІ, в професійній діяльності зробили такі вчені, як С. Василішин [1], В. Жук [2], Н. Лобода [3], В. Ігнатишина [3], В. Беднарчук [3], С. Бабінська [4], С. Легенчук, О. Рябчук [5], О. Кондратюк [6], О. Руденко [6], А. Чернобровкіна [6], Н. Здирко [7,8], Т. Мулик [7,8], Л. Гуцаленко, С. Король [9], О. Ромашко [9], С. Кузнецова, А. Шаповалова [10], Н. Приймак [11], О. Канцуров, О. Лаговська, Л. Козаченко, О. Мазіна [12] та інші. У їхніх працях акцентується увага на переході від «паперового» обліку до комплексних інтелектуальних екосистем, де традиційна реєстрація господарських операцій замінюється автоматизованим збором даних у реальному часі, використанням хмарних технологій та блокчейну, що докорінно змінює роль фахівця з технічного виконавця на стратегічного аналітика.

Серед зарубіжних дослідників фундаментальними є праці М. Гріффіна, Б. Жене [13], Р. Ентоні та Б. Еліота, які розглядають концепцію «бухгалтера майбутнього» як стратегічного бізнес-партнера. Зокрема, дослідження міжнародних професійних організацій, таких як ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) та IFAC (International Federation of Accountants), підтверджують гіпотезу про те, що технічні навички (*hard skills*) поступово поступаються місцем аналітичним здібностям, цифровій грамотності та етичному судженню.

Незважаючи на значну кількість напрацьованих, залишається недостатньо вивченим прикладний аспект: які саме компоненти професійної компетентності підлягають найбільшій деформації під впливом конкретних інструментів ШІ. Більшість авторів концентруються на загальних тенденціях, залишаючи поза увагою деталізацію нових компетенцій для кожної з категорій фахівців (бухгалтерів, аудиторів, податкових консультантів) окремо.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Попри значну кількість наукових праць, присвячених цифровізації економіки та автоматизації облікових процесів, у сучасних дослідженнях недостатньо комплексно розкрито питання системної трансформації професійних компетенцій бухгалтерів і аудиторів під впливом технологій штучного інтелекту. Наявні підходи здебільшого зосереджуються або на технологічних аспектах впровадження цифрових інструментів, або на окремих змінах у функціональних обов'язках фахівців, залишаючи поза увагою інтеграційний характер цих змін.

Невирішеними залишаються такі наукові та прикладні питання: відсутність цілісного бачення еволюції професійної ролі бухгалтера й аудитора від виконавця облікових процедур до аналітика,

консультанта та учасника цифрової екосистеми управління; недостатня систематизація новітніх компетентностей, що формуються на перетині обліку, аналітики даних та інформаційних технологій; потреба у визначенні співвідношення між традиційними професійними навичками та новими digital і soft skills, які забезпечують ефективну взаємодію з інтелектуальними системами; відсутність узагальнених підходів до трансформації функціональних обов'язків і моделей професійної підготовки фахівців у контексті автоматизації та роботизації бізнес-процесів; необхідність осмислення етичних, безпекових і регуляторних викликів використання ШІ в обліково-аудиторській практиці.

Таким чином, актуалізується потреба у науковому обґрунтуванні нової парадигми професійної компетентності фахівців обліково-аналітичної та контрольної сфери в умовах цифрової трансформації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є теоретичне узагальнення та обґрунтування трансформації професійних компетенцій бухгалтерів і аудиторів під впливом цифровізації та технологій штучного інтелекту, а також визначення пріоритетних напрямів їх професійного розвитку в умовах формування цифрової економіки.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- проаналізувати вплив цифрових технологій і ШІ на зміст обліково-аудиторської діяльності та зміну функціональної ролі фахівців;
- визначити основні напрями трансформації професійних компетенцій та систематизувати новітні вимоги до фахівців у частині IT-компетенцій;
- узагальнити трансформацію функціональних обов'язків і визначити пріоритетні «soft» та «digital» skills, що забезпечують конкурентоспроможність фахівців;
- окреслити напрями модернізації професійної підготовки та безперервного розвитку бухгалтерів і аудиторів з урахуванням викликів цифровізації.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Глибоке проникнення інтелектуальних систем у фінансовий сектор зумовлює фундаментальну реконфігурацію обліково-аудиторської діяльності. Як доречно зазначає С. Бабінська [4], чим більший розмір суб'єкта господарювання, тим більші обсяги інформації доводиться опрацьовувати та зберігати. Тому ведення обліку в ручну призводить до великих ризиків виникнення помилок, збільшення часу на опрацювання інформації, труднощами у процесі зберігання. Глобальна діджиталізація не оминула і сферу ведення бухгалтерського обліку, контролю та управління загалом.

Використання цифрових технологій дозволить забезпечити гнучкість, безпеку, ефективну обробку великого обсягу даних, автоматизацію процесів, підвищену точність і прозорість в обліковій звітності та поліпшення ухвалення рішень [10].

Алгоритми ШІ успішно реформують виконання стандартизованих, ітераційних та дата-центричних операцій – зокрема автоматизовану реєстрацію транзакцій, верифікацію показників та базову аналітичну обробку – тому, значення класичних технічних навичок професійного бухгалтера та аудитора закономірно втрачає свою пріоритетність. Ця технологічна зміна не означає зникнення професій, а радше їхню еволюцію. Сучасний фахівець має перетворитися з виконавця-обробника даних на стратегічного партнера та інтерпретатора. Це вимагає істотної зміни в наборі необхідних компетенцій.

Трансформація стосується трьох ключових вимірів:

- технічні навички - перехід від ручного ведення записів до вміння працювати з ШІ-інструментами, розуміння принципів машинного навчання та забезпечення якості вхідних даних;
- аналітичні компетенції - зосередження на глибинній інтерпретації результатів, виявленні нетипових операцій, аналізі ризиків та фінансовому моделюванні, що спирається на інсайти, надані ШІ;
- soft skills (м'які навички) - зростання важливості критичного мислення, комунікації, етичного судження та здатності до міжфункціональної співпраці.

Отже, успіх майбутнього бухгалтера та аудитора залежатиме від їхньої готовності адаптуватися, навчатися новим технологіям та розвивати унікальні якості, які ШІ не може відтворити.

Впровадження цифрових технологій підтверджується практикою: за даними глобального опитування 2024 року, більшість бухгалтерських фахівців уже використовують ШІ для автоматизації повсякденних завдань. Зокрема, 59% опитаних застосовують ШІ для автоматизованого складання електронних листів та комунікацій, 36% – для оптимізації робочих процесів, а 31% – для прискорення проведення досліджень і збору довідкової інформації [14].

У підтвердження сказаного, можна зазначити, що за даними дослідження EY Growth Barometer, 73% опитаних керівників компаній уже застосовують ШІ або планують запровадити його в найближчі два роки. Ці дані суттєво відрізняються від результатів опитування, проведеного два роки тому, коли 74% респондентів заявили, що взагалі не мають стратегічних планів, пов'язаних з ШІ [13].

О. Кондратюк, О. Руденко та А. Чернобровкіна [6] зазначають також, що найбільші постачальники послуг в сфері бухгалтерського обліку та аудиту є Deloitte, ERNST&YOUNG, PwC і KPMG, стрімко збільшують капіталовкладення в нові технології, в тому числі ШІ, для оптимізації своєї діяльності і щоб

уникнути помилок людського фактора. Автори зазначають, що багато фінансових та консалтингових послуг, запропонованими компаніями «Великої четвірки», такі як консультування з інвестиційних рішень, що передбачають пошук моделей в великих масивах інформації, часто виходять за межі розуміння однієї людини і є дуже громіздкими і без заданого формату. За допомогою ШІ це зробити набагато простіше і швидше.

Переосмислення кваліфікаційних характеристик бухгалтерів та аудиторів в умовах експансії ШІ постає однією з найбільш детермінованих тем сучасного наукового дискурсу в галузі обліку та аудиту. Впровадження інтелектуальних систем радикально корегує рольові моделі фахівців, висуваючи нові вимоги до їхніх компетенцій, що є вирішальним фактором збереження професійної релевантності на динамічному ринку праці.

По-перше, делегування рутинних операцій алгоритмам ШІ дозволяє автоматизувати трудомісткі процеси обробки масивів даних, генерації звітних форм та проведення вихідного моніторингу. Це створює передумови для зміщення фокусу діяльності фахівців у площину інтелектуально містких завдань, які базуються на критичному аналізі та професійному судженні. Сучасні когнітивні технології здатні ідентифікувати латентні аномалії та фінансові ризики, пропонуючи базис для подальшої експертної оцінки. Відтак, класичний інструментарій бухгалтера доповнюється навичками експлуатації аналітичних платформ та здатністю до системної інтерпретації результатів машинного навчання.

По-друге, актуалізується запит на високий рівень цифрової грамотності (*digital literacy*). Це передбачає не лише володіння прикладним програмним забезпеченням, а й розуміння засад алгоритмізації (зокрема мови Python), інструментарію Big Data та технологій роботизації бізнес-процесів (RPA). Глибока інтеграція з генеративними моделями (на кшталт ChatGPT) та спеціалізованими ШІ-платформами стає базовим компонентом професійної архітектоники, оскільки саме такий симбіоз знань забезпечує ефективну комунікацію фахівця з технологічною екосистемою сучасного підприємства.

Етичний аспект використання ШІ теж набуває значення. Хоча ШІ може здійснювати швидкі розрахунки та автоматичний аналіз, людське судження залишається незамінним для прийняття етичних, відповідальних рішень. Професійні стандарти для використання ШІ активно розробляються міжнародними організаціями із акцентом на прозорість, підзвітність та безпеку даних. Бухгалтери та аудитори мають зберігати баланс між застосуванням інноваційних технологій і дотриманням принципів чесності та професійної гідності.

Дослідимо основні професійні компетенції бухгалтерів та аудиторів і обґрунтуємо як на них впливає ШІ.

1. Зміщення фокусу професії - від рутинних операцій до аналітичних функцій.

ШІ автоматизує значну частину стандартних операцій — введення даних, реконсиляцію, формування проводок, перевірку правильності розрахунків.

Як справедливо зазначають Н. Лобода, В. Ігнатишина, В. Беднарчук [3], сьогодні бухгалтери вже перестають бути фіксаторами здійснених подій, а стають активними учасниками системи менеджменту підприємства, приймаючи на себе додаткові функції аналітика, прогнозиста, контролера тощо. За таких умов бухгалтер не лише стає фінансовим радником, а й бере участь у формуванні управлінської політики.

У результаті змінюється структура їх компетенцій, рутинні навички втрачають пріоритетність, а натомість ключовими стають:

- аналітичне мислення;
- уміння працювати з великими масивами даних;
- інтерпретація автоматизованих звітів;
- оцінювання ризиків;
- прийняття управлінських рішень на основі даних.

Таким чином, бухгалтер переходить від ролі виконавця операцій до аналітика та консультанта.

2. Формування IT-компетенцій як обов'язкової складової професії.

Застосування ШІ потребує нових цифрових навичок. Сучасні бухгалтер і аудитор повинні володіти:

2.1. Технічними компетенціями

- розуміння принципів роботи ERP-систем (SAP, Oracle, Microsoft Dynamics);
- робота з платформами автоматизації (RPA — UiPath, Automation Anywhere);
- знання інструментів аналітики (Power BI, Tableau);
- базове розуміння алгоритмів ШІ та машинного навчання;
- застосування хмарних сервісів і розподілених платформ.

2.2. Навички роботи з даними

- базове програмування (Python або SQL) як бажана компетенція;
- побудова моделей контролю та аналізу;
- виявлення аномалій даних за допомогою автоматизованих інструментів.

3. Підвищення вимог до компетенцій у сфері аудиту.

Як слушно зауважує Н. Приймак [11] аудит в цифрову епоху зазнає чи не більш значущих змін, ніж облік, оскільки традиційна аудиторська стикається з величезними обсягами електронних даних і потребою

надавати впевненість майже в реальному часі. О. Рябчук та Д. Ракуть [5] зазначають, що ШІ суттєво змінює професію аудитора, автоматизуючи рутинні процеси, покращуючи аналіз даних та забезпечуючи більш ефективне виявлення ризиків.

На нашу думку, слід звернути увагу на такі акценти:

3.1. Розширення поняття цифрового аудиту

Аудитор повинен розуміти:

- принципи роботи автоматизованих контролів;
- методи тестування алгоритмів;
- валідацію моделей ШІ, що застосовуються в компанії.

3.2. Нові компетенції аудитора

- аудит інформаційних систем (IT-audit);
- аудит даних (data audit);
- оцінка кіберризиків та ризиків автоматизації;
- аналіз цифрових слідів та метаданих.

3.3. Залучення ШІ до процесу перевірки

- автоматичне виявлення аномалій;
- аналіз 100 % транзакцій, а не вибірки;
- прогнозування ризикових зон.

Отже, це змінює роль аудитора — від традиційного ревізора до цифрового аналітика. Як резонно зауважують науковці [7], ШІ не зможе повністю замінити аудитора, проте може вкрай спростити його роботу та поліпшити її якість й швидкість, він стане потужним інструментом аудитора. Завдяки раціональному поєднанню людського досвіду та можливостей ШІ, можна досягти значного підвищення якості аудиторських послуг.

4. Розвиток *soft skills* як обов'язкова умова успішної роботи з ШІ

Технічні навички — це лише частина компетентності. Високий рівень автоматизації формує попит на:

- критичне мислення (для інтерпретації результатів роботи ШІ);
- комунікаційні здібності (пояснення складних технічних процесів керівництву);
- етичну грамотність (робота з чутливими даними);
- здатність навчатися протягом усього життя.

Як доречно підкреслює О. Мазіна [12], соціальна місія професії бухгалтера вимагає від особи, яка займається такою діяльністю, бути експертом у сфері бухгалтерського обліку, який демонструє і підтримує компетентність, відповідає кодексу етики, дотримується високих професійних стандартів і діяльність якого регулюється через професійну організацію бухгалтерів або інший механізм регулювання.

5. Етичні та відповідальні компетенції

ШІ створює нові виклики. Як влучно відмічають С. Король та О. Ромашко [9], нові виклики стосуються питань етики, приватності та безпеки даних, впливу на робочі місця, нестачу кваліфікованих спеціалістів, потенційні соціальні та економічні наслідки тощо. На нашу думку, це ще можуть бути:

- ризик упередженості алгоритмів;
 - можливість маніпулювання автоматизованими системами;
 - обмеження прозорості моделей.
- Тому бухгалтери й аудиторі повинні мати компетенції у сфері:

- етики використання даних;
- захисту персональної інформації;
- відповідального прийняття рішень на основі автоматизованих результатів.

6. Трансформація освітніх програм і професійного розвитку

Заклади освіти та професійні організації (ACCA, IFAC, AICPA) оновлюють навчальні стандарти.

Основні напрями:

– включення до програм модулів «Digital Accounting», «Data Analytics», «Artificial Intelligence in Audit»;

- розвиток симуляційних платформ для навчання;
- підвищення ролі сертифікацій з IT-аудиту (CISA) та аналізу даних.

Професійні організації акцентують, що бухгалтер майбутнього має поєднувати фінансову експертизу з розумінням принципів роботи ШІ-систем, умінням інтерпретувати результати, що генеруються алгоритмами, та контролювати їх коректність. Девізом стає вислів: «ШІ не замінить бухгалтера, але бухгалтер, що володіє ШІ, замінить того, хто не володіє». Це підкреслює необхідність безперервного навчання фахівців у сфері новітніх технологій [11].

Для практиків це означає постійну потребу в перепідготовці та підвищенні кваліфікації.

Резюмуючи вищезазначене, можна констатувати, що імплементація ШІ не просто доповнює існуючий інструментарій фахівця, а докорінно змінює архітектуру професійної придатності. Системне

бачення цих змін, що охоплює перехід від операційної діяльності до стратегічного аналізу, формування IT-грамотності, новітні підходи до аудиту та актуалізацію етичних стандартів, представлено у формі порівняльної характеристики в таблиці 1.

Загалом, змінюється і сама професійна ідентичність бухгалтера та аудитора — вони стають частиною IT-екосистеми підприємства, їх роль розширюється від виконавця до аналітика, консультанта, експерта з технологій та етики.

Ці трансформації вимагають реформ у системі професійної підготовки, включно з оновленням навчальних програм та розвитком нових освітніх підходів, що поєднують цифрові компетенції з етикою та критичним мисленням. Такий підхід забезпечить готовність фахівців до роботи в умовах стрімких технологічних змін і посилить їхню роль у забезпеченні прозорості та стабільності фінансової сфери.

Науковці В. Жук, Є. Попко та Ю. Шендерівська [2] обґрунтовують наявність п'яти модифікацій назви бухгалтерської професії, доводячи необхідність її трансформації в назву «обліковий гарант», а саме: бухгалтер (відображення фактів господарського життя); публічний бухгалтер (фінансовий директор) (особистісні й методико-методичні аспекти обліково-цифрового представлення господарюючого суб'єкта); інформаційний (обліковий брокер) (обліково-інформаційний продукт для стейкхолдерів); обліковий гарант (природа обліково-інформаційного забезпечення довіри й керованості у цифровому соціально-економічному просторі).

Таблиця 1

Трансформація системи професійних компетенцій бухгалтерів та аудиторів в умовах імплементації технологій ШІ*

Напрямок трансформації	Традиційні компетенції (що втрачають пріоритетність)	Новітні компетенції та вимоги (сформовані під впливом ШІ)
Функціонально-операційний	Ручне введення даних, формування типових проводок, механічна перевірка розрахунків.	Аналітичне супроводження: інтерпретація автоматизованих звітів, предиктивний аналіз ризиків, прийняття рішень на основі Big Data.
Технологічно-інформаційний	Базове володіння обліковим ПЗ, робота з електронними таблицями.	Цифрова екосистемність: робота з ERP-системами (SAP, Oracle), інструментами RPA (UiPath), платформами бізнес-аналітики (Power BI, Tableau).
Навички роботи з даними	Пошук та систематизація первинних документів.	Data-центричність - побудова алгоритмічних моделей контролю, виявлення аномалій, базове програмування (Python, SQL) для автоматизації запитів.
Методологія аудиту	Вибірковий контроль операцій, підтвердження залишків, стандартні процедури перевірки.	Цифровий аудит - суцільний аналіз 100% транзакцій, аудит інформаційних систем (IT-audit), валідація алгоритмів ШІ та оцінка кіберризиків.
Соціально-поведінковий	Виконавча дисципліна, точність у дотриманні інструкцій.	Когнітивна гнучкість - критичне мислення, здатність пояснювати алгоритмічні висновки керівництву, етична грамотність, концепція <i>lifelong learning</i> .
Етико-регуляторний	Дотримання професійної етики в межах стандартів (IESBA).	Алгоритмічна відповідальність - етика використання персональних даних, протидія упередженості ШІ-моделей, забезпечення прозорості автоматизованих рішень.
Освітньо-кваліфікаційний	Отримання базової профільної освіти, періодичне підвищення кваліфікації.	Інтегративна підготовка - сертифікація за напрямками Digital Accounting та IT-audit, навчання на симуляційних ШІ-платформах.

* сформовано автором

Розвиваючи дану думку С. Висилішин [1] акцентує увагу на необхідності впровадження введення в професійне бухгалтерське середовище нової якості «гарант» – комплексу заходів та особистих професійних якостей фахівця, що дають змогу досягати кінцевої мети через задоволення інформаційних запитів і досягнення довіри, порозуміння та керованості в цифровому світі. Автор вважає за доцільне розглядати назву професії бухгалтера з погляду її трансформації в «облікового гаранта економічної безпеки», що пов'язано з включенням економічної безпеки до об'єктного складу бухгалтерського обліку та її надважливою можливістю створювати основу для сталого розвитку підприємств.

Під впливом цифрової трансформації та автоматизації рутинних операцій функціональний профіль фахівців з обліку та контролю зазнає суттєвої реконфігурації. Основним трендом є перехід від механічного опрацювання даних до інтелектуального аналізу та стратегічного консультування [8].

Класифікацію змін у функціональних обов'язках, на нашу думку, можна представити за наступними напрямками (табл. 2).

1. Скорочення та делегування рутинних функцій (автоматизація).

Цей блок обов'язків поступово передається ERP-системам та програмним роботам (RPA).

- реєстрація первинних даних – автоматичне розпізнавання та введення даних із рахунків, накладних та чеків замінює ручне введення;
- типові розрахункові операції – автоматизація нарахування амортизації, податків та проведення звірок залишків;
- формування стандартної звітності – генерування регламентованих звітів у режимі реального часу без потреби в додатковому ручному введенні таблиць.

2. Трансформація контрольних функцій.

Роль фахівця зміщується від перевірки правильності записів до нагляду за алгоритмами та управлінням ризиками.

- безперервний моніторинг – перехід від періодичних перевірок до нагляду за операціями в режимі реального часу для миттєвого виявлення аномалій;
- управління кіберризиками та безпекою даних – контроль цілісності інформації та забезпечення кіберстійкості облікових систем стає пріоритетним обов'язком;
- аудит алгоритмів – перевірка коректності налаштувань автоматизованих систем та ШІ, щоб уникнути системних помилок обробки.

3. Розширення аналітичних та стратегічних функцій

Звільнений від рутини час фахівці спрямовують на підтримку прийняття управлінських рішень.

- предиктивна аналітика та прогнозування – використання даних для моделювання майбутніх фінансових результатів та стратегічного планування;
- бізнес-консалтинг – надання рекомендацій менеджменту щодо оптимізації витрат та підвищення ефективності на основі глибокого аналізу великих масивів даних;
- комунікація зі стейкхолдерами – підготовка та інтерпретація фінансової інформації для зовнішніх та внутрішніх користувачів у зрозумілому форматі.

4. Поява нових технологічних обов'язків

Функціонал доповнюється завданнями, що знаходяться на стику обліку та інформаційних технологій (ІТ).

- адміністрування цифрових платформ – налаштування та адаптація ERP-систем і хмарних сервісів до потреб конкретного бізнесу;
- розвиток цифрових компетенцій – постійне вдосконалення навичок роботи з новими інструментами (ШІ, Big Data тощо) та навчання персоналу нижчих ланок;
- інтеграція інформаційних потоків – забезпечення коректного обміну даними між різними автоматизованими системами управління.

Таблиця 2

Трансформація функціональних обов'язків фахівців в умовах цифровізації обліку та контролю*

Напрямок трансформації	Суть змін	Конкретні обов'язки (операції)
1. Скорочення та делегування рутинних функцій	Поступова передача технічних обов'язків ERP-системам та програмним роботам (RPA).	Реєстрація первинних даних; типові розрахункові операції, формування стандартної звітності.
2. Трансформація контрольних функцій	Зміщення ролі фахівця від механічної перевірки записів до нагляду за алгоритмами та ризиками.	Безперервний моніторинг, управління кіберризиками, аудит алгоритмів.
3. Розширення аналітичних та стратегічних функцій	Переспрямування звільненого часу на інтелектуальну підтримку управлінських рішень.	Предиктивна аналітика, бізнес-консалтинг, комунікація зі стейкхолдерами.
4. Поява нових технологічних обов'язків	Доповнення функціоналу завданнями на стику бухгалтерського обліку та ІТ.	Адміністрування цифрових платформ, розвиток цифрових компетенцій, інтеграція інформаційних потоків.

* сформовано автором

У контексті цифрової трансформації економіки доцільно виокремити пріоритетні «soft» та «digital» skills, які набувають визначального значення для збереження конкурентоспроможності фахівців з обліку та аудиту (табл. 3).

Наведена у таблиці систематизація пріоритетних «soft» та «digital» skills відображає сучасні тенденції трансформації професійної діяльності фахівців обліково-аналітичної та контрольної сфери під впливом цифровізації економіки. Структурування компетентностей за двома взаємопов'язаними групами — поведінковими (soft skills) і технологічними (digital skills) — демонструє зміну змісту професійної ролі від традиційного виконання реєстраційно-облікових функцій до аналітичного супроводу управління та інтерпретації даних.

Аналіз soft skills засвідчує зростання значення когнітивних і комунікаційних характеристик фахівця. Зокрема, критичне мислення забезпечує можливість оцінювання достовірності інформації, сформованої автоматизованими системами, тоді як адаптивність і гнучкість визначають здатність до швидкого освоєння нових цифрових інструментів і реагування на зміни технологічного середовища. Комунікаційна компетентність та міждисциплінарна взаємодія сприяють інтеграції облікових процесів у загальну інформаційно-аналітичну систему підприємства, посилюючи роль фахівця як учасника управлінських рішень. Водночас орієнтація на управління змінами та безперервне навчання формує підґрунтя професійної стійкості в умовах динамічного розвитку цифрової економіки.

Компетентності digital skills характеризують інструментально-технологічний аспект професійної діяльності. Цифрова грамотність виступає базовою умовою функціонування сучасних інформаційних систем обліку та електронного документообігу. Використання методів аналітики даних забезпечує перехід від

фіксації господарських операцій до їх узагальнення, візуалізації та прогнозування оцінки. Автоматизація процесів на основі RPA-технологій сприяє підвищенню оперативності та точності обробки інформації, тоді як застосування хмарних сервісів забезпечує мобільність, інтегрованість і безперервність облікових процедур. Особливого значення набувають компетентності у сфері кібербезпеки та використання інтелектуальних цифрових інструментів, що мінімізують ризики втрати даних і формують новий формат професійної участі у підтримці управлінських рішень.

Таблиця 3

Пріоритетні «soft» та «digital» skills фахівців обліково-аналітичної та контрольної сфери в умовах цифровізації*

Види компетентностей	Компетентність	Змістова характеристика	Професійне значення в умовах цифровізації
Soft skills	Критичне мислення	Здатність аналізувати інформаційні потоки, оцінювати достовірність даних, формувати обґрунтовані висновки	Забезпечує якісну інтерпретацію результатів автоматизованої обробки даних
	Адаптивність і гнучкість	Готовність до швидкого освоєння нових цифрових інструментів і змін у професійному середовищі	Сприяє ефективній роботі в умовах постійної технологічної трансформації
	Комунікаційна компетентність	Уміння презентувати аналітичну інформацію у зрозумілій для управління формі	Посилює роль бухгалтера як бізнес-партнера та учасника прийняття рішень
	Міждисциплінарна взаємодія	Здатність працювати в команді з IT-спеціалістами, аналітиками, менеджерами	Забезпечує інтеграцію облікових процесів у цифрову екосистему підприємства
	Управління змінами	Орієнтація на безперервне навчання, інноваційність та відповідальність за результат	Дозволяє підтримувати професійну актуальність в умовах цифрової економіки
Digital skills	Цифрова грамотність	Впевнене використання інформаційних систем обліку, електронного документообігу	Є базою функціонування сучасної інформаційної системи підприємства
	Аналітика даних (Data Analytics)	Обробка, узагальнення та візуалізація великих масивів даних	Трансформує облік із реєстраційної функції в аналітичну
	Автоматизація процесів (RPA)	Використання інструментів роботизованої автоматизації облікових операцій	Підвищує ефективність, точність і швидкість обробки інформації
	Робота з хмарними технологіями	Використання віддалених платформ для зберігання та спільної обробки даних	Забезпечує мобільність, інтегрованість і безперервність облікових процесів
	Основи кібербезпеки	Розуміння принципів захисту фінансової інформації та управління доступом	Мінімізує ризики втрати або викривлення даних
	Використання інтелектуальних цифрових інструментів	Застосування прогнозування аналітики та алгоритмів підтримки рішень	Формує нову роль фахівця як аналітика та радника менеджменту

* сформовано автором

Таким чином, узагальнення представлених у таблиці положень дає змогу констатувати, що цифровізація обліково-аналітичної та контрольної діяльності зумовлює не лише модернізацію технологічного інструментарію, а й формування інтегрованої моделі професійної компетентності, в якій поєднуються аналітичні, комунікаційні та цифрові навички. Це свідчить про поступовий перехід від функціонально-операційної моделі бухгалтерської професії до інтелектуально-аналітичної, орієнтованої на створення інформаційної цінності та забезпечення ефективного управління підприємством в умовах цифрової трансформації.

Отже, вплив ІІІ на бухгалтерську та аудиторську професію є суттєвим і незворотним. Професійні компетенції зазнають комплексної трансформації: від традиційних облікових навичок до аналітико-цифрових, ІІІ-орієнтованих та етико-управлінських.

Ключові тенденції полягають у:

- переході від ручних рутинних операцій до аналітики та консультативних функцій;
- цифровізації робочих процесів та посиленні ролі інформаційних систем;
- необхідності глибоких ІІІ-компетенцій для роботи з ІІІ та великими даними;
- появі нових напрямів аудиту, пов'язаних з оцінкою автоматизованих контролів;
- зростанні значення soft skills та етичної відповідальності.

У результаті формується новий професійний профіль бухгалтера й аудитора — фахівця, здатного ефективно працювати в цифровому середовищі, взаємодіяти з інтелектуальними системами та приймати стратегічні рішення на основі даних.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що цифровізація економіки та активне впровадження технологій ІІІ зумовлюють глибоку трансформацію змісту обліково-аудиторської діяльності, що проявляється у зміні функціональної ролі бухгалтера й аудитора від виконавця реєстраційно-облікових процедур до аналітика, консультанта та учасника стратегічного управління.

Обґрунтовано, що трансформація професійних компетенцій має комплексний характер і охоплює техніко-технологічний, аналітичний, соціально-комунікаційний та етико-регуляторний виміри. Традиційні навички механічного опрацювання інформації поступово втрачають домінуюче значення, натомість зростає потреба у цифровій грамотності, здатності працювати з великими масивами даних, застосовувати інструменти автоматизації, аналітики та штучного інтелекту, а також здійснювати професійне судження щодо результатів їх функціонування.

Доведено, що сучасна модель професійної компетентності формується на засадах інтеграції digital skills і soft skills, де технологічна підготовка поєднується з критичним мисленням, адаптивністю, міждисциплінарною взаємодією, комунікаційною спроможністю та етичною відповідальністю. Саме така синергія забезпечує здатність фахівців ефективно функціонувати в умовах цифрової економіки, мінімізувати ризики автоматизації, забезпечувати достовірність даних і підтримувати довіру до фінансової інформації.

Встановлено, що розвиток цифрового середовища зумовлює появу нових напрямів професійної діяльності, зокрема цифрового аудиту, аудиту інформаційних систем, аналізу даних, оцінювання кіберризиків та валідації алгоритмів ІІІ. Це свідчить про формування нової професійної ідентичності фахівця обліково-контрольної сфери як інтегрованого елемента інформаційно-аналітичної екосистеми підприємства та гаранта прозорості й економічної безпеки.

Обґрунтовано необхідність модернізації системи професійної освіти та безперервного розвитку бухгалтерів і аудиторів шляхом включення до освітніх програм компонентів цифрового обліку, аналітики даних, ІТ-аудиту, кібербезпеки та етики використання ІІІ, а також активізації практико-орієнтованого навчання на основі цифрових платформ і симуляційних середовищ. Безперервне навчання стає ключовою умовою збереження конкурентоспроможності фахівців.

Таким чином, цифрова трансформація спричиняє розвиток професії бухгалтера й аудитора, її еволюційне оновлення, результатом якого є перехід до інтелектуально-аналітичної моделі професійної діяльності, орієнтованої на створення інформаційної цінності, підтриму управлінських рішень і забезпечення стійкого розвитку підприємств у цифровому середовищі. Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням методичних підходів до оцінювання рівня сформованості цифрових компетентностей фахівців обліково-аудиторської сфери та адаптацією міжнародних практик їх підготовки до умов національної економіки.

Література

1. Василішин С. І. Трансформація місії та назви професії бухгалтера під впливом запитів зміцнення економічної безпеки підприємств в умовах діджиталізації економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8050> <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.58>
2. Жук В.М., Попко Є.Ю., Шендерівська Ю.Л. Бухгалтерський облік: перегляд предмету і назви професії. *Облік і фінанси*. 2020. № 1 (87). С. 36–44.
3. Лобода Н.О., Ігнатишина В.М., Беднарчук В.В. Розвиток бухгалтерської професії в Україні: сучасні тенденції. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 534–537. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-114>
4. Бабінська С. Ведення бухгалтерського обліку в умовах впровадження сучасних інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-1>
5. Рябчук О. Г., Ракуль Д. О. Аудит і штучний інтелект: як технології змінюють професію аудитора. *Держава та регіони*. 2025. № 1 (135). С. 54–59. URL: https://econom.stateandregions.zp.ua/journal/2025/1_2025/11.pdf
6. Кондратюк О. М., Руденко О. В., Чернобровкіна А. Є. Можливості та перспективи використання штучного інтелекту в аудиті. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8520>
7. Здирко Н.Г., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Використання штучного інтелекту в аудиторській діяльності: переваги та виклики. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2024. № 3 (69). С. 39–53. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-3-3>
8. Здирко Н.Г., Мулик Т.О., Іщенко Я.П., Дриманова Л.М. Трансформація внутрішнього контролю підприємств у контексті цифровізації господарських процесів. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2025. № 2 (72). С. 23–46. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2025-2-2>
9. Король С., Ромашко О. Штучний інтелект у бухгалтерській діяльності. *Scientia fructuosa*. 2024. № 154. С. 145–157. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(154\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(154)08)
10. Шаповалова А., Кузьменко О., Поліщук О., Ларікова Т., Мирончук З. Модернізація національної системи обліку й аудиту з використанням інструментів цифрової трансформації. *Financial and Credit Activity*

Problems of Theory and Practice. 2023. № 4 (51). С. 33–52. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4102>

11. Приймак Н. Адаптація обліку та аудиту до викликів цифрової економіки: вплив штучного інтелекту. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. № 10 (2025) С. 500-515 DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-500-515>

12. Мазіна О. Соціальна місія професійної діяльності та її досягнення. *Нація: український парламентський клуб*. URL: <http://www.nacija.com.ua/?article=6240>

13. Jeanne B. Why success with AI in the audit starts with asking the right questions. URL: https://www.ey.com/en_au/assurance/why-success-ai-audit-starts-with-asking-right-questions

14. The State of AI in Accounting Report 2024: a karbon report. Emerging Trends, Challenges & Opportunities. URL: <https://karbonhq.com/resources/state-of-ai-accounting-report-2024/>

References

1. Vasylyshyn, S.I. (2020) Transformatsiia misiі ta nazvy profesii bukhhaltera pid vplyvom zapytiv zmitsnennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv v umovakh didzhytalizatsii ekonomiky [Transformation of the mission and title of the accountant profession under the influence of demands for strengthening economic security of enterprises in the context of digitalization of the economy]. *Efektivna ekonomika*, no. 7. available at URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8050> <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.7.58>

2. Zhuk, V.M., Popko, Ye.Iu., Shenderivska, Yu.L. (2020) Bukhhalterskyi oblik: perehliad predmetu i nazvy profesii [Accounting: revising the subject and title of the profession]. *Oblik i finansy*, no. 1 (87), pp. 36–44.

3. Loboda, N.O., Ihnatyshyna, V.M., Bednarchuk, V.V. (2019) Rozvytok bukhhalterskoї profesii v Ukraini: suchasni tendentsii [Development of the accounting profession in Ukraine: current trends]. *Molodyi vchenyi*, no. 11 (75), pp. 534-537. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-114>

4. Babinska, S. (2021) Vedennia bukhhalterskoho obliku v umovakh vprovadzhenia suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii [Accounting in the context of the implementation of modern information technologies]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-1>

5. Riabchuk, O.H., Rakut, D.O. (2025) Audyт i shtuchnyi intelekt: yak tekhnolohii zminiuiut profesiіu audyтора [Audit and artificial intelligence: how technologies transform the auditor profession]. *Derzhava ta rehiony*, no. 1 (135), pp. 54–59. available at URL: https://econom.stateandregions.zp.ua/journal/2025/1_2025/11.pdf

6. Kondratiuk, O.M., Rudenko, O.V., Chernobrovkina, A.Ye. (2021) Mozhlyvosti ta perspektivy vykorystannia shtuchnoho intelektu v audyті [Opportunities and prospects for the use of artificial intelligence in audit]. *Efektivna ekonomika*, no. 1. Available at URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=8520>

7. Zdyrko, N.H., Mulyk, T.O., Mulyk, Ya.I. (2024) Vykorystannia shtuchnoho intelektu v audytorskii diialnosti: perevahy ta vyklyky [Use of Artificial Intelligence in auditing: benefits and challenges]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, no. 3 (69), pp. 39-53. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-3-3> [in Ukrainian].

8. Zdyrko, N.H., Mulyk, T.O., Ishchenko, Ya.P., Drymanova, L.M. (2025) Transformatsiia vnutrishnoho kontroliu pidpriemstv u konteksti tsyfrovizatsii hospodarskykh protsesiv [Transformation of internal control of enterprises in the context of digitalization of business processes]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, no. 2 (72), pp. 23-46. <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2025-2-2>

9. Korol, S., Romashko, O. (2024) Shtuchnyi intelekt u bukhhalterskii diialnosti [Artificial Intelligence in Accounting]. *Scientia fructuosa*, no. 154, pp. 145–157. DOI: [https://doi.org/10.31617/1.2024\(154\)08](https://doi.org/10.31617/1.2024(154)08)

10. Shapovalova, A., Kuzmenko, O., Polishchuk, O., Larikova, T., Myronchuk, Z. (2023) Modernizatsiia natsionalnoi systemy obliku y audyту z vykorystanniam instrumentiv tsyfrovoy transformatsii [Modernization of the national accounting and auditing system using digital transformation tools]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 4 (51), pp. 33–52. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4102>

11. Pryimak, N. (2025) Adaptatsiia obliku ta audyту do vyklykiv tsyfrovoy ekonomiky: vplyv shtuchnoho intelektu [Adapting accounting and auditing to the challenges of the digital economy: the impact of artificial intelligence]. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, no. 10 (2025), pp. 500-515 DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-10-500-515>

12. Mazina, O. (2017) Sotsialna misiia profesiinoї diialnosti ta yii dosiahnenniam [The social mission of professional activity and its achievement]. *Natsiia: ukraïnskyi parlamentskyi klub*. available at URL: <http://www.nacija.com.ua/?article=6240>

13. Jeanne B. Why success with AI in the audit starts with asking the right questions. available at URL: https://www.ey.com/en_au/assurance/why-success-ai-audit-starts-with-asking-right-questions

14. The State of AI in Accounting Report 2024: a karbon report. Emerging Trends, Challenges & Opportunities. available at URL: <https://karbonhq.com/resources/state-of-ai-accounting-report-2024/>